

МІЖНАРОДНІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИБОРСТВА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Каплін Олександр Дмитрович – професор кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації і безпеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, доктор історичних наук, професор, kaplin988@gmail.com

Харченко Ігор Михайлович – доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації і безпеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кандидат технічних наук, доцент, igor_64@ukr.net

Термін «міжнародні неурядові організації» (МНУО) / Non-governmental organizations (NGO) / став використовуватися в міжнародно-інформаційній лексиці з середини ХХ ст.

До кінця першого десятиліття ХХІ ст. число МНУО наблизилося до 50 000. Тільки в 2014 р. 142 організації подали в економічну і соціальну раду ООН (ЕКОСОР) заявку на отримання консультативного статусу МНУО [1]. Вважається, що діяльність МНУО здійснюється поза рамками офіційної зовнішньої політики, шляхом самоорганізації, а їх характерною особливістю є неприбуткова основа існування [2].

Саме ці риси в контексті сучасної інформаційної боротьби викликають великі суперечки серед політиків, вчених, громадських діячів. Наскільки діяльність МНУО в сучасному інформаційному суспільстві, де швидкість передачі інформації дорівнює секундам є інструментом реалізації зовнішньополітичних, внутрішньополітичних, економічних, ідеологічних цілей окремих держав чи еліт?

Чи не є ці МНУО одним з дієвих механізмів управління як внутрішньонаціональних, так і міжнародних процесів?

Ці питання займають важливе місце в інформаційному протиборстві початку ХХІ століття. У зв'язку з цим видається цікавим простежити зміни в пріоритетах діяльності МНУО в останні десятиліття.

Розпад системи біполярних відносин, призвів до чергового сплеску зростання числа МНУО, який триває і донині. Виявом цього процесу є прогресуюча політизація мас, яка потребує доступу до інформації, участі у прийнятті рішень.

У той же час пріоритетним напрямом стає культурна і конфесійна співпраця.

Різко зросла кількість організацій, що займаються правами дитини. Найбільше зростання МНУО припало на пострадянський простір – це зростання правозахисних і національно-релігійних організацій. Друге місце займають держави Близького і Середнього Сходу і замикають трійку Латиноамериканські країни.

Активну діяльність розгорнули гуманітарні організації. Пов'язано це з появою великої кількості вогнищ напруженості на Балканах, пострадянському просторі (Придністров'я, Південна Осетія, Абхазія і ін.), конфліктами на африканському континенті (Ангола, Сомалі, Уганда, Руанда і т.д.), достатньо великою кількістю стихійних лих, які обрушилися на країни Південно-Східної Азії і Латинської Америки.

На початку ХХІ ст. про діяльність МНУО стали говорити як про дієву політичну та соціальну силу. «Неурядові організації відіграють ключову роль у формуванні та впровадженні демократичних структур, – говориться в «Порядку денному на ХХІ ст.» – .... володіють визнаним і різноманітним досвідом, спеціальними знаннями і потенціалом в тих областях, які будуть мати особливе значення для здійснення і огляду екологічно безпечного і соціально орієнтованого сталого розвитку». З «представників громадської думки» МНУО стали цілком самостійними учасниками міжнародних відносин [3, с.12-13].

Особливо в цьому столітті стало очевидно, що функції МНУО принципово змінилися. Якщо в минулому одним з основних завдань діяльності організацій було відображення громадської думки з тих чи інших питань, то тепер це безпосередня участь в найбільш важливих подіях сучасного міжнародного життя. Згадаймо хоча б запеклі суперечки навколо Кіотського протоколу і можливих варіантів його продовження.

До традиційних сфер діяльності МНУО додалися нові напрямки. Найбільш яскравими з них стали: участь в економічному і соціальному розвитку та взаємодія з міжнародними структурами. Все більш активну участь організації стали приймати в поширенні інформації про міжнародні проблеми, почали порушувати питання, які не будуть зачіпатися діяльністю урядів, (спектр тут різноманітний – від питань транскордонного забруднення до проблем змішаних шлюбів).

МНУО все активніше стали лобіювати уряди і міждержавні структури з метою прийняття необхідних рішень і мобілізувати громадську думку в конкретному напрямку.

Настільки вагома участь МНУО в міжнародному житті викликає далеко не завжди тільки позитивне ставлення. Все частіше при оцінці діяльності таких організацій з'являються такі поняття як «гуманітарна експансія» і «гуманітарна інтервенція». І це теж один з нових аспектів їх діяльності.

Все частіше західні фінансові та державні структури звинувачуються в перетворенні МНУО в об'єкт своїх специфічних устремлінь. На одній з конференцій, щодо проблем розвитку країн третього світу один з лідерів латиноамериканських країн досить образно змалював їх наміри: «Навіть зараз іноземні держави нав'язують нам економічний, культурний і політичний диктат. І зараз їм не потрібні коні для того щоб завоювати нас, тому що у них є ... неурядові організації» [4, с.31].

У зв'язку з цим далеко не тільки латиноамериканські уряди приділяють пильну увагу діяльності МНУО на своїй території. Розмивання кордонів суверенітету, в тому числі і в інформаційній сфері, ще одна зі складних проблем взаємовідносин держави і МНУО.

Таким чином, спектр діяльності МНУО на початку ХХІ століття в контексті інформаційного протиборства значно розширився, набув нових обрисів. Поступово проста ідея гуманного ставлення до людини, повага його особистих свобод набула нових форм, які знайшли відображення в діяльності МНУО [5]. Соціалізація міждержавних і міжнаціональних відносин, геополітичні трансформації в світі, які потягли за собою виникнення нових

загроз, мали значний вплив на ці процеси. На початку ХХІ століття МНУО стали важливим механізмом для їх рішень, що відбилося і на розширенні напрямків діяльності, які на даний момент охоплюють практично всі сфери сучасного міжнародного співтовариства.

Список використаних джерел:

1. Доповідь Комітету з неурядовим організаціям про роботу його відновленої сесії 2014 року (Нью-Йорк, 18-27 травня 2014 роки) / Основна сесія 2014 року - ЕКОСОП - Женева, 6-30 липня 2014 - E/2009/32 (Part II).

2. Білорус І. О. Правосуб'єктність міжнародних неурядових організацій в умовах глобалізації міжнародного економічного права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Х: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2005. 219 с.

3. Зміцнення ролі неурядових організацій: партнери в процесі забезпечення сталого розвитку. Порядок денний на ХХІ століття. Розділ III. Глава 27. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21_ch27.shtml (Дата звернення: 27.09.2019).

4. Наумов А. О. Международные неправительственные организации в современной мирополитической системе. М.: КРАСАНД, 2009. 272 с.

5. Freedom in the World 2016. *Freedom House*. URL: <http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw09/MOF09.pdf> (Дата звернення: 27.09.2019).